

Den lyckliga svenska företagaren – en välbevarad hemlighet

Under flera år har det pratats om att vi är på väg in i en så kallad gigekonomi. Den innebär att andelen fast anställda kommer minska till förmån för fler företagare och frilansare. Men än så länge, och trots att det finns studier som visar att företagare generellt är mer nöjda med sina liv än anställda, kan man inte se en generell trend mot ett ökat företagande i Europa.

En nyligen publicerad rapport från World Economic Forum dras slutsatsen att robotisering och artificiell intelligens visserligen kommer att ersätta en del av dagens jobb men att teknikutvecklingen ändå kommer leda till en nettotillväxt på 60 miljoner nya jobb i världen fram till år 2022. Däremot menar författarna att denna utveckling kommer leda till färre anställningar och fler uppdragstagare.

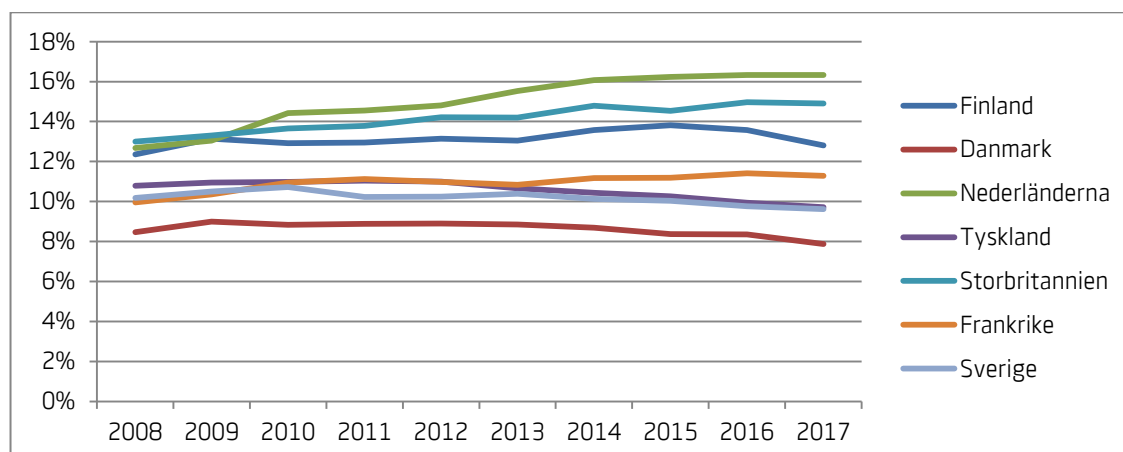
Trots att många tror att vi är inne i en nedgående trend för anställningar går det ännu inte att se någon tydlig utveckling mot ökat företagande runt om i världen. I Sverige har till exempel andelen företagare bland de sysselsatta till och med sjunkit under senare år. Denna andel ligger också betydligt under EU-genomsnittet.

Frågan är varför det är så. Saknar svenskarna vilja att starta företag? Är livet som företagare svårare i Sverige än i andra länder? I denna rapport försöker vi besvara dessa frågor. Vi gör det bland annat med hjälp av frågor om inställningen till företagande som Swedbank och sparbankerna ställt till den svenska allmänheten via Sifo. Vi har också använt oss av officiell statistik från Eurostat för att skapa ett index som ska mäta livskvaliteten för företagare i olika europeiska länder. Delkomponenterna i detta index mäter företagarnas inkomster, arbetstider och självupplevda hälsa.

Utvecklingen av företagandet

Idag finns det knappt 500 000 företagare¹ i Sverige. Trots att många räknar med att företagare och uppdragstagare ska bli vanligare i framtiden är det svårt att se någon sådan trend ännu. I Sverige, precis som i flera andra länder, har andelen företagare av de sysselsatta sjunkit under de senaste åren. Samtidigt finns det andra länder som Nederländerna och Storbritannien där utvecklingen går mot ökat företagande.

Figur 1 Andel företagare av de sysselsatta i ett urval av europeiska länder 2008-2017

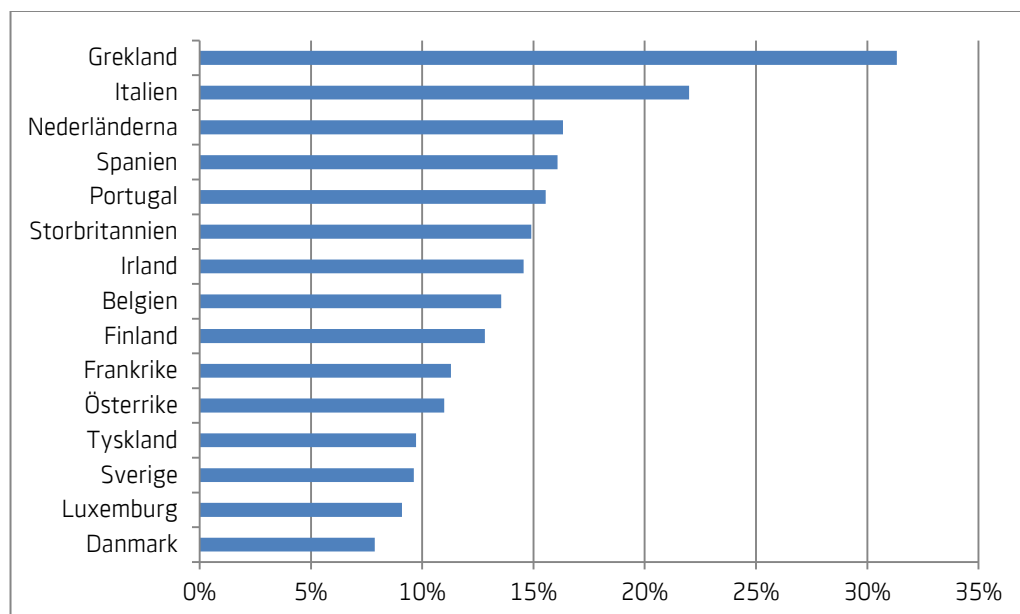

Källa: Eurostat

¹ Inklusivt medhjälpande familjemedlemmar.

För svensk del handlar det inte bara om att andelen företagare sjunker, nivån på företagandet är relativt låg också.

Figur 2 Andel företagare av de sysselsatta 2017 i EU-15

Källa: Eurostat

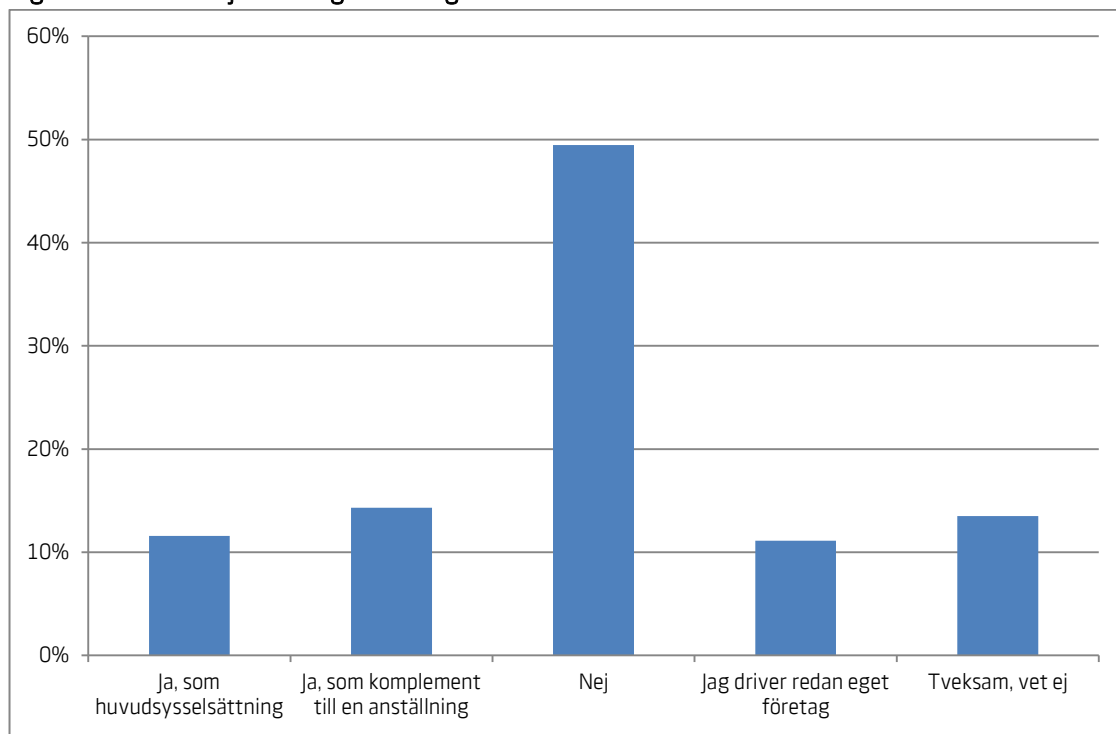
Det bör poängteras att det finns flera förklaringar till att skillnaderna är så stora mellan de europeiska länderna. I södra Europa har jordbruket och turismen en större betydelse för ekonomin vilket leder till att andelen företagare är högre i dessa länder. Men andelen företagare i Sverige ligger också på en betydligt lägre nivå än i länder som till exempel Nederländerna, Storbritannien, Belgien och Finland.

Frågan är varför det är så? Saknar svenskarna vilja att starta företag och vilka är orsakerna i så fall? Dessa frågor analyseras i kommande kapitel.

Svenskarnas vilja att starta företag

Även om andelen företagare minskat under senare år är det relativt många svenskar som är intresserade av att starta företag. I den undersökning som vi låtit Sifo genomföra uppger 26 procent av svenskarna att de skulle vilja starta företag. Cirka hälften av denna grupp vill ha företagande som en heltidssysselsättning.

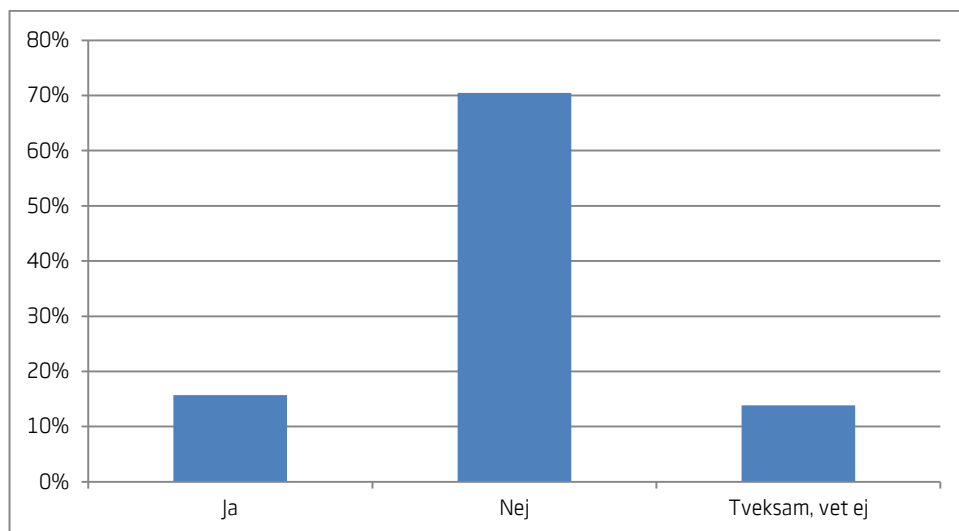
Figur 3 Skulle du vilja driva eget företag

Källa: Swedbank och Sifo

Samtidigt är det få som verkligen tar steget till att bli företagare. Av dem som vill starta företag är det enbart 16 procent som har konkreta planer på att göra det. Det innebär att gruppen svenskar som planerar att bli företagare uppgår till cirka 4 procent av befolkningen.²

Figur 4 Har du konkreta planer på att starta eget företag inom den närmaste framtiden? (Frågan är ställd till dem som vill starta företag)

Källa: Swedbank och Sifo

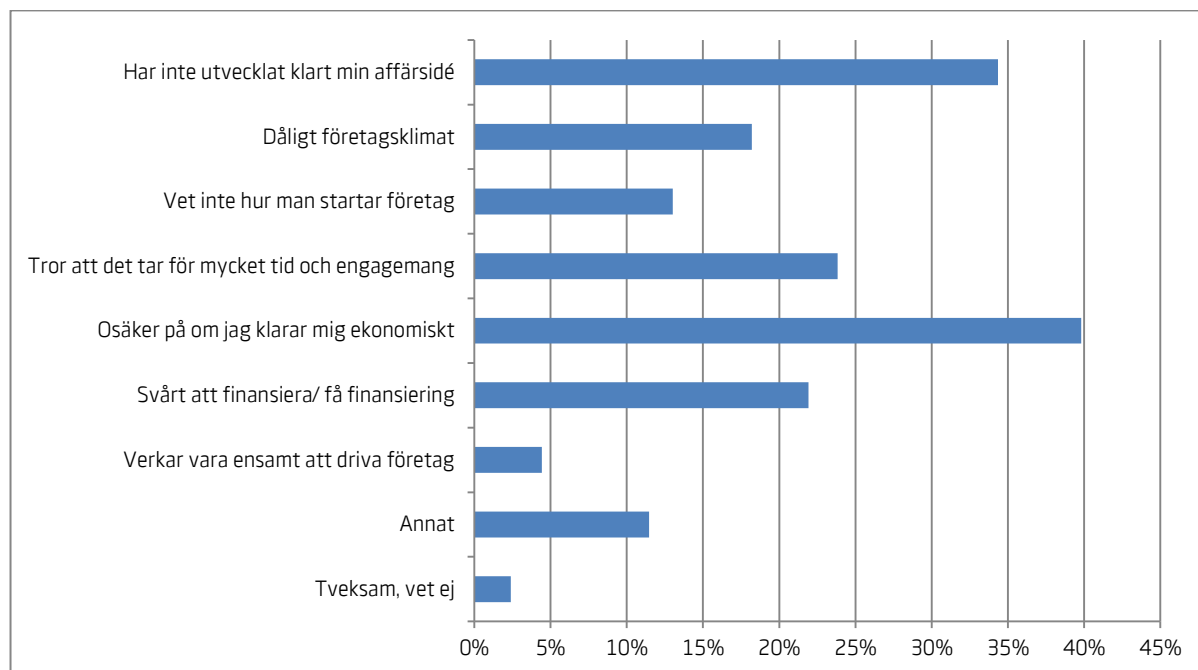
Det är alltså 84 procent av dem som vill starta företag som inte har några konkreta planer på att göra det inom den närmaste framtiden. Vi har frågat dem som vill starta företag men som ändå inte har några konkreta planer för att göra det vad som hindrar dem. Omkring en tredjedel uppger att de inte har någon färdigutvecklad affärsidé. En del av dessa kanske aldrig arbetar fram en affärsidé som de tycker är tillräckligt bra. Samtidigt bör det påpekas att det finns många färdiga affärsidéer som det är möjligt att ta över om viljan att bli företagare är tillräckligt stark. En tidigare undersökning från Swedbank och sparbankerna visade

² 0,16*0,26=0,04

att Sverige nu har 70 000 företagare som är över 65 år. En stor del av dem skulle vilja pensionera sig men har svårt att hitta någon som är beredd att ta över företaget.³

Den främsta orsaken till att svenskar med vilja att starta företag inte gör det, är att de ser företagandet som alltför ekonomiskt osäkert. Totalt är det fyra av tio som anger detta som orsak. Nära en fjärdedel anger att de är oroliga för att företagandet skulle ta för mycket tid och engagemang.

Figur 5 Vad är det som hindrar dig från att starta eget företag, trots att du skulle vilja det?

Källa: Swedbank och Sifo

Företagande är alltid förknippat med en viss ekonomisk risk och företagare har ofta längre arbetstider än anställda. Men det är långt ifrån säkert att situationen för svenska företagare i detta perspektiv är värre än för företagare i andra länder. Vi har därför konstruerat ett index för att jämföra situationen för företagare i olika europeiska länder som syftar till att mäta just hur mycket tid företagarna lägger på sitt arbete, vilka inkomster de har och deras självupplevda hälsa.

Europeiskt företagarindex

Även om företagare ofta arbetar mer än anställda och kan uppleva mer ekonomisk osäkerhet har forskningen visat att de ofta är mycket nöjda med sin livssituation. Faktum är att företagare generellt är lyckligare än anställda, vilka i sin tur är lyckligare än arbetslösa. Det är framförallt företagarnas oberoende och kontroll över sin arbetssituation som är grunden för deras tillfredsställelse.⁴

Självklart kan företagarnas tillfredsställelse med livet variera mellan olika länder. Det finns ingen aktuell internationell jämförelse över företagarnas självupplevda lycka. Swedbank har därför konstruerat ett index för de europeiska länderna som syftar till att försöka väga samman olika faktorer som bör vara viktiga för företagarnas livskvalitet. Indexet består av fyra delkomponenter. De två första mäter företagarnas inkomster. Den ena mäter medianinkomsterna för företagarna medan den andra försöker fånga andelen företagare med ytterst låga ekonomiska marginaler. Den tredje delkomponenten jämför arbetstiden för företagare i de undersökta länder och den sista mäter företagarnas självupplevda hälsa. Samtliga länder rankas inom respektive delkategori och placeringarna summeras sedan i ett index, där lägst placeringspoäng ger en indikation på i vilket land som företagarna har högst livskvalitet.

³ Swedbank och sparbankerna (2018) Företagande bland äldre – luststyrt eller nödvändigt?

⁴ Flera studier kring företagarnas välmående finns refererade i Larsson och Thulin (2017). *Life satisfaction of necessity and opportunity entrepreneurs in 70 countries*. Working Paper 2017:55. Entreprenörskapsforum

Det kan alltid diskuteras vilka komponenter som ska ingå i denna typ av index och hur mycket varje delkomponent ska väga. Det är därför inte möjligt att entydigt peka ut var i Europa som företagarlivet är bäst. Men höga inkomster, god självupplevd hälsa och kortare arbetstider ger åtminstone en indikation på att företagarlivet är bättre än i länder där det motsatta gäller.

Medianinkomster

Hur stora inkomsterna är bör vara en central del av hur livet som företagare upplevs. I denna jämförelse har vi använt Eurostats uppgifter för de årliga medianinkomsterna (netto) för företagare.⁵

Tabell 1 Medianinkomster (netto) för företagare och medhjälpande familjemedlemmar (16-64 år) i euro år 2016.

Land	Medianinkomst	Placering	Land	Medianinkomst	Placering
Norge	42397	1	Spanien	13012	16
Luxemburg	39398	2	Slovenien	10755	17
Sverige	29426	3	Tjeckien	9272	18
Danmark	29330	4	Estland	8603	19
Finland	26671	5	Portugal	8007	20
Irland	25945	6	Litauen	7663	21
Nederländerna	25852	7	Grekland	7106	22
Österrike	24961	8	Lettland	6629	23
Belgien	23235	9	Ungern	6413	24
Frankrike	22594	10	Slovakien	6353	25
Tyskland	22195	11	Kroatien	6136	26
Storbritannien	21590	12	Polen	5160	27
Italien	17575	13	Bulgarien	3821	28
Cypern	16335	14	Makedonien	2233	29
Malta	14070	15	Rumänien	1239	30

Källa: Eurostat

Som framgår av tabellen finns det stora skillnader i företagarnas inkomster mellan de europeiska länderna. De norska företagarna har högst inkomster. Deras inkomster är mer än 30 gånger högre än de rumänska företagarnas. I denna kategori placerar sig Sverige på tredje plats.

Att inkomsterna varierar så mycket bland företagare i olika länder har flera förklaringar. Levnadsstandarden och BNP/capita är till exempel mångdubbelt högre i Norge än i Rumänien. Det bör också påpekas att levnadsomkostnaderna är avsevärt högre i vissa länder vilket jämförelsen ovan inte tar någon hänsyn till.

Möjligheten att äta eller ta en drink ute med släkt och vänner

Medianinkomsten säger alltså inte allt om den ekonomiska levnadsstandarden för företagare i Europa, eftersom prisnivån varierar kraftigt mellan olika länder. Dessutom ger medianinkomsten främst en bild av hur normalföretagaren har det. Om det finns en grupp med ytterst låga inkomster kan den döljas i mediannoteringen. Vi har därför valt att inkludera en mätning av hur stor del av befolkningen som inte har råd att äta eller ta en drink ute med släkt och vänner åtminstone en gång i månaden. Denna statistik samlas också in av Eurostat. Fördelen med denna fråga är att den korrigerar för variationer i prisnivå och visar också om det finns en stor grupp företagare som lever med en verkligt ansträngd ekonomi.

⁵ Inklusive medhjälpande familjemedlemmar

Tabell 2 Andel företagare och medhjälpande familjemedlemmar som inte har råd att äta eller ta en drink med släkt och vänner ute åtminstone en gång per månad 2015

Land	Andel	Placering	Land	Andel	Placering
Sverige	0,2	1	Slovakien	3,8	16
Finland	0,3	2	Lettland	4,3	17
Tjeckien	0,6	3	Polen	4,7	18
Estland	1,5	4	Storbritannien	5,6	19
Frankrike	1,9	5	Irland	6,4	20
Norge	1,9	6	Portugal	6,5	21
Kroatien	2,0	7	Italien	7,1	22
Cypern	2,1	8	Tyskland	7,5	23
Österrike	2,3	9	Malta	7,5	24
Danmark	2,5	10	Litauen	7,9	25
Luxemburg	2,6	11	Bulgarien	13,5	26
Nederländerna	2,6	12	Ungern	15,7	27
Spanien	3,1	13	Grekland	19,5	28
Belgien	3,2	14	Makedonien	28,2	29
Slovenien	3,3	15	Rumänien	40,3	30

Källa: Eurostat

Det finns en relativt stor samvariation mellan detta mått och medianinkomsten. Företagarna i Rumänien och Makedonien verkar ha den lägsta ekonomiska standarden oavsett mått. Men i denna delkomponent placerar sig Sverige allra högst. Endast 0,2 procent av företagarna anser sig inte ha råd att äta eller ta en drink ute en gång i månaden. I Norge där företagarna har de högsta medianinkomsterna har 1,9 procent av företagarna inte råd att äta eller dricka ute. Detta kan sannolikt delvis förklaras av en allmänt högre prisnivå i Norge.

Arbets tid

Inkomsterna säger en del om livskvaliteten men inte allt. Högre inkomster kan till exempel bero på längre arbetstider. Företagare har generellt betydligt längre arbetstider än anställda. Enligt SCB arbetade företagare i genomsnitt 37,7 timmar per vecka under 2017, medan anställda arbetade 30,3 timmar. Skillnaderna beror bland annat på längre normal arbetstid och att företagare har lägre sjukfrånvaro och kortare semestrar. Eurostats sammanställning av arbetstiden skiljer sig från SCBs genom att alla som är frånvarande en hel arbetsvecka exkluderas från sammanställningen. Det innebär att de faktiska arbetstiderna framstår som högre i Eurostats databaser, men metoden är densamma för samtliga länder.

Tabell 3 Faktisk arbetad tid per vecka för företagare 2017

Land	Veckoarbetstid	Placering	Land	Veckoarbetstid	Placering
Cypern	35,4	1	Tyskland	41,3	16
Rumänien	35,6	2	Bulgarien	41,6	17
Storbritannien	36,9	3	Italien	41,8	18
Lettland	37,1	4	Malta	41,8	19
Norge	37,2	5	Polen	42,3	20
Litauen	37,3	6	Danmark	42,4	21
Nederländerna	37,3	7	Tjeckien	42,6	22
Estland	37,5	8	Österrike	43,2	23
Portugal	38,7	9	Makedonien	43,2	24
Luxemburg	38,8	10	Slovakien	43,4	25
Kroatien	39,4	11	Irland	44,1	26
Finland	39,4	12	Spanien	44,2	27
Sverige	39,4	13	Frankrike	44,6	28
Ungern	40,0	14	Grekland	46,3	29
Slovenien	41,1	15	Belgien	47,2	30

Källa: Eurostat

Sammanställning visar att företagarna på Cypern och i Rumänien har kortast arbetstid. Längst arbetstid har deras kollegor i Belgien, Grekland och Frankrike. Svenska företagare har under en normal arbetsvecka en faktiskt arbetat tid på 39,4 timmar, vilket placeras oss på trettonde plats bland de 30 studerade länderna.

Självupplevd hälsa

Hälsan är också en viktig del av livskvaliteten. Om företagandet leder till exempelvis stress och oro borde det avspegla sig i vårt index. Det är svårt att hitta objektiva mått på hälsa för företagare i olika länder. Det finns heller ingen mätning av livslängden för företagare i olika länder. Däremot samlar Eurostat in statistik över den självupplevda hälsan. I tabellen nedan har vi tagit fram andelen företagare i respektive land som anger att deras hälsa är mycket bra eller bra.

Tabell 4 Andel företagare och medhjälpande familjemedlemmar som anger att de har mycket bra eller bra hälsa 2016

Land	Självupplevd hälsa	Placering	Land	Självupplevd hälsa	Placering
Irland	91,1	1	Danmark	79,9	16
Makedonien	90,2	2	Finland	78,6	17
Grekland	87,9	3	Österrike	78,5	18
Malta	87,5	4	Norge	77,7	19
Belgien	87,4	5	Luxemburg	77,6	20
Rumänien	86,7	6	Tyskland	77,5	21
Italien	85,5	7	Ungern	75,2	22
Sverige	84,9	8	Frankrike	74,7	23
Spanien	84,0	9	Slovenien	73,5	24
Nederländerna	83,9	10	Kroatien	72,8	25
Bulgarien	83,6	11	Estland	70,2	26
Cypern	83,4	12	Polen	69,5	27
Slovakien	82,4	13	Lettland	57,1	28
Tjeckien	80,9	14	Portugal	54,6	29
Storbritannien	80,1	15	Litauen	42,7	30

Källa: Eurostat

På Irland och i Makedonien anger över 90 procent av företagarna att de har mycket bra eller bra hälsa. I Sverige är motsvarande andel 84,9 procent vilket ger en åttonde plats i denna delkategori. I Litauen är det mindre än hälften av företagarna som upplever sig ha en god hälsa.

Summering av livskvalitet för företagare

Vi har i ett sista steg summerat placeringarna i respektive delkomponent inom indexet. Lägst placeringssumma ger därmed den högsta placeringen i mätningen. Det visar sig då att Sverige hamnar allra högst upp i rankingen. Med en tredjeplats i medianinkomst, lägst andel företagare som inte har råd att äta eller ta en drink ute, trettonde plats när det gäller kortast arbetstid och åttonde plats för självupplevd hälsa ger placeringssumma på 25. Därefter följer Norge, Cypern, Finland och Nederländerna. Längst ned i rankingen hamnar Polen, Ungern och Makedonien.

Tabell 5 Placeringssummering företagarnas livskvalitet

Land	Totalplaceringsranking	Land	Totalplaceringsranking
Sverige	25	Spanien	65
Norge	31	Frankrike	66
Cypern	35	Rumänien	68
Finland	36	Kroatien	69
Nederländerna	36	Tyskland	71
Luxemburg	43	Slovenien	71
Storbritannien	49	Lettland	72
Danmark	51	Portugal	79
Irland	53	Slovakien	79
Tjeckien	57	Bulgarien	82
Estland	57	Grekland	82
Österrike	58	Litauen	82
Belgien	58	Makedonien	84
Italien	60	Ungern	87
Malta	62	Polen	92

Det går inte att utifrån denna mätning fastställa att svenska företagare har den högsta livskvaliteten i Europa. Det finns andra aspekter som skulle kunna inkluderas och de olika delkomponenterna skulle kunna vägas ihop på andra sätt. Men det är åtminstone svårt att se att livet som företagare utifrån inkomster, arbetstid eller hälsa skulle vara sämre än i övriga Europa.

Varför ökar inte företagandet i Sverige?

Som vi konstaterade i inledningen av rapporten har Sverige en låg och sjunkande andel företagare. Det finns förklaringar till detta. I länder med en hög andel sysselsatta inom jordbruk och turism är företagandet mer utbrett. Men även i länder med likartad struktur som Sverige, exempelvis Nederländerna och Storbritannien, utgör företagarna en betydligt högre andel av de sysselsatta. I dessa länder ökar också företagandet.

Samtidigt finns det alltså inget som tyder på att livet som företagare är betydligt bättre i Nederländerna och Storbritannien än i Sverige. En invändning skulle kunna vara att indexet enbart mäter hur det är att vara företagare i de olika länderna men att det är mer intressant att jämföra skillnaderna mellan att vara anställd och företagare i respektive land. Det kan definitivt vara så. Men preliminära beräkningar av skillnaderna mellan att vara anställd och företagare inom de fyra delkomponenterna visar inte på några stora skillnader för Sverige. Sverige hamnar då inte allra högst upp men fortfarande i den absoluta toppen och före Nederländerna och Storbritannien.

En delförklaring till den svaga utvecklingen av företagandet skulle kunna vara att svenskarna har en alltför negativ bild av företagandet. Vi har tidigare redovisat att många svenskar skulle vilja starta företag men gör det inte för att det uppfattas som alltför riskfyllt och tidskrävande.

En indikation på detta framkommer i den internationella undersökningen Global Entrepreneurship Monitor (GEM). I den senaste GEM-rapporten visas en undersökning av hur befolkningen ser på företagande som karriärval. I Nederländerna som haft en stark utveckling av företagandet instämmer 81 procent av befolkningen i påståendet att entreprenörskap är ett bra karriärval. I Sverige instämmer endast 54 procent.

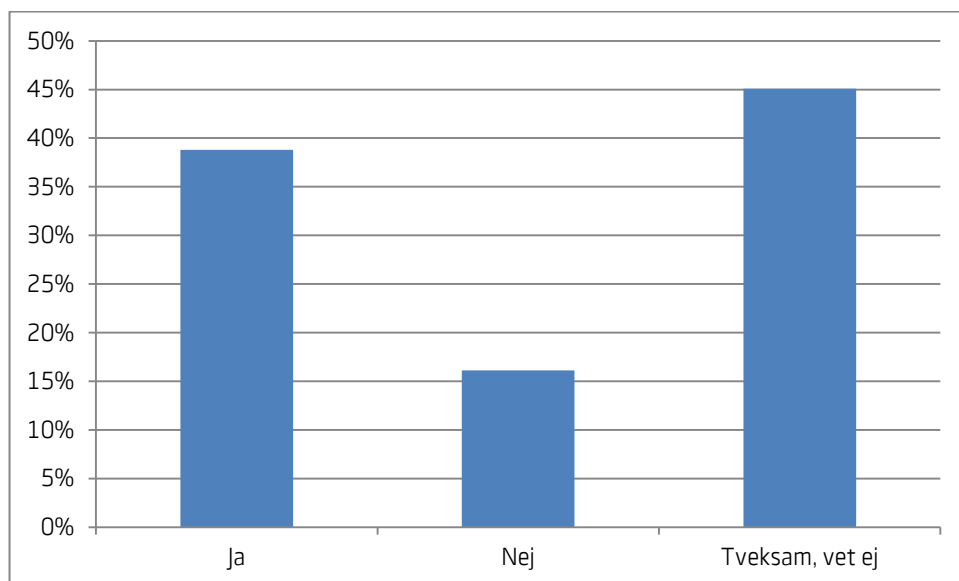
Tabell 6 Andel av befolkningen som anser att entreprenörskap är ett bra karriärval.

Land	Andel	Land	Andel
Nederländerna	81,0	Slovenien	55,1
Polen	79,3	Bulgarien	54,3
Cypern	66,2	Estland	54,2
Italien	64,2	Spanien	53,8
Grekland	63,4	Sverige	53,6
Bosnien	62,7	Irland	53,2
Kroatien	62,2	Schweiz	53,0
Frankrike	59,1	Tyskland	51,3
Lettland	57,5	Slovakien	47,6
Storbritannien	55,6	Luxemburg	43,0

Källa: GEM Global Report 2017/18

I undersökningen som Sifo gjort på uppdrag av Swedbank framkommer också att svenskarna är kluvna till valet att bli företagare. Drygt 16 procent av svenskarna svarar nej på frågan om de skulle rekommendera en vän eller släkting att bli företagare. Ytterligare 45 procent är tveksamma och vet inte hur de skulle göra. Det innebär att knappt 40 procent av svenskarna skulle rekommendera en närstående att satsa på företagande.

Figur 6 Om du tänker på hur det är att driva eget företag i Sverige, skulle du rekommendera en nära vän eller släkting att starta eget företag i Sverige?

Källa: Swedbank och Sifo

Det kan vara intressant att notera att bland de som driver företag skulle 57 procent rekommendera närstående att starta företag. De som har erfarenhet av entreprenörskap är alltså betydligt mer positiva till företagande än andra.

Även om detta är ett område som behöver utredas ytterligare tyder resultaten på att svenskarna har en alltför mörk bild av riskerna med företagande. Trots att svenska företagare verkar ha en minst lika hög livskvalitet som sina kollegor i Europa är det relativt sett få svenskar som ser företagande som ett bra karriärval och färre än hälften av svenskarna skulle rekommendera sina närstående att starta företag.

Sammanfattande slutsatser

Trots en intensiv diskussion om att vi är på väg in i en gigekonomi där de traditionella anställningarna sjunker medan antalet företagare och uppdragstagare ökar, går det ännu inte att se någon generell trend mot ökat företagande i Europa. I Nederländerna och Storbritannien är andelen företagare visserligen både hög och ökande men i andra länder går trenden snarast åt motsatt håll. Sverige är ett av dessa länder. Enbart knappt var tionde sysselsatt är företagare och andelen har sjunkit under senare år.

Ändå är viljan att bli företagare hög i Sverige. En ny undersökning som Swedbank genomfört med hjälp av Sifo visar att mer än var fjärde svensk skulle vilja bli företagare. Samtidigt är det få som verkligen har konkreta planer för att starta företag eftersom det anses vara alltför riskfyllt ekonomiskt och tidskrävande.

Internationella studier har visat att företagare generellt är mer nöjda med sina liv än anställda. De uppskattar framförallt sitt oberoende och kontrollen över sin arbetsituation. Samtidigt kan livskvaliteten för företagare variera mellan olika länder. I denna rapport har Swedbank därför tagit fram ett index för livskvalitet för företagare där situationen i 30 europeiska länder jämförs. Vi mäter företagarnas inkomster, arbetstid och självupplevda hälsa. När de olika delkomponenterna sammanställs visar det sig att Sverige toppar listan. Svenska företagare har bland de högsta inkomsterna, arbetstiden är kortare än genomsnittet och de upplever att de har en god hälsa.

Det går inte att med säkerhet, utifrån denna mätning, dra slutsatsen att svenska företagare har den högsta livskvaliteten i Europa. Det finns andra aspekter som skulle kunna inkluderas och de olika delkomponenterna skulle kunna vägas ihop på andra sätt. Men det är åtminstone svårt att se att livet som företagare utifrån inkomster, arbetstid eller hälsa skulle vara sämre än i övriga Europa.

Däremot verkar många ha en oro för att livet som företagare inte är särskilt bra. Endast 54 procent av svenskarna anser att företagande är ett bra karriärval. Motsvarande andel i Nederländerna är 81 procent. Vidare skulle enbart knappt 40 procent av svenskarna rekommendera närstående att bli företagare. Bland dem som driver företag idag är det däremot 57 procent som skulle rekommendera andra att göra det.

Slutsatsen är därför att det behöver skapas en mer positiv bild av företagandet. Vi har alla något att tjäna på att fler vågar pröva sina affärsidéer. Många av dagens samhällsutmaningar kommer bara att kunna lösas med entreprenörskap och nytänkande och de som valt att ta steget till företagandet är ofta nöjdare med sina liv än anställda.